

**Autorka práce: Tereza Svobodová**

**Název práce: Genderové zatížení pedagogické komunikace mezi učitelkami a dětmi na prvním stupni základní školy**

Diplomová práce Terezy Svobodové se zabývá oblastí ležící na pomezí pedagogické psychologie, didaktiky a genderových studií. Téma genderového zatížení pedagogické komunikace patří mezi nejčastěji studované. Zahraniční výzkumy v uplynulých dvaceti letech opakovaně docházejí k závěru, že učitelská komunikace s dívkami a s chlapci se liší svojí frekvencí i obsahem. Tereza Svobodová ve své práci ověřila, že stejná charakteristika platí i o zkoumané české škole. Vzhledem k tomu, že v českém prostředí dosud rozsáhlejší výzkumy genderového ovlivnění pedagogické komunikace chybí, jedná se o důležitý příspěvek k rozvoji oborového poznání.

Další, a snad i podstatnější, přínos práce Terezy Svobodové však spočívá v použité metodologii. Autorka se vyhnula prosté replikaci nejčastějších výzkumných postupů, které využívají jednoduše strukturované pozorování (např. Balesovo či Flandersovo interakční schéma). Na základě širokého pilotážního pozorování vytvořila vlastní kategorizaci, prostřednictvím které prováděla pozorování a nasbírala velké množství dat. Sledované typy interakcí byly pestré a pokrývaly většinu reálných komunikačních kontaktů mezi dětmi a učitelkami. Podobně obsáhlé záznamové archy jsou v zahraničních výzkumech naprosto výjimečné. Autorka strukturované pozorování dále doplnila rozhovory s učitelkami. Vědoma si toho, že pozorování různých typů interakcí může vést k redukci reality, provedla následně podrobný popis ucelených komunikačních situací, v nichž podrobně zachytila jejich kontext a průběh. Při strukturovaném pozorování hodin vyzdvihla gender na hlavní třídící princip, při popisu konkrétních situací jej naopak zasadila do sítě dalších faktorů, které determinují pedagogickou komunikaci. Díky této metodologické komplexnosti se autorce podařilo vyhnout schematismu, k němuž genderová perspektiva často svádí.

Tereza Svobodová se v průběhu tvorby diplomové práce významně posunula. Od začátku k práci přistupovala se zájmem a pečlivostí. Pravidelně konzultovala a studovala doporučenou literaturu. Bohužel se jí však dlouho nedařilo získat do tématu skutečný vhled, což bylo patrné na prvních pokusech o vytvoření záznamového archu, ale i na prvních draftech, které sice byly informačně dobře sycené, ale postrádaly hlubší porozumění. Po několikaměsíční studijní pauze, která zahrnovala i odložení diplomové práce, autorka získala potřebný odstup a pohlédla na téma nově. Od toho okamžiku práce začala mít „dobrý tvar“. Náročný proces vzniku práce jsem autorce doporučila zachytit přímo v diplomové práci. Popis postupné precizace záznamového archu ukazuje, jak velký posun autorka udělala, a zároveň může být cennou inspirací pro možné budoucí výzkumy.

Jak jsem již uvedla, na práci Terezy Svobodové si cením posunu, který za uplynulé dva roky udělala, originálního pojetí záznamového archu, reflexe složité cesty, jakým záznamový arch vznikl, kombinace použitých metod a schopnosti interpretovat společně jejich výsledky. Je škoda, že se nepodařilo dotáhnout teoretizaci některých výzkumných zjištění. Autorka sice upozornila na řadu témat pod povrchem získaného empirického materiálu, avšak u většiny z nich zůstala pouze při vysvětlení jejich úlohy v rámci analyzovaných dat (nejedná se ovšem o pouhou deskripci). Ještě hlubší, teoreticky orientované rozpracování by si zasloužila například (1) kategorie moci ve vztahu učitelek a žáků/yň, (2) vazba profesní identity učitelek (respektive její genderový rozměr) na podobu vztahů s žáky/nemi nebo (3) rozdílná východiska a postupy školní disciplinace dívek a chlapců.

Práce je stylisticky přiměřeně kvalitní, obsahuje jen malé množství překlepů a chyb. Autorka pracovala s dostatečně obsáhlým souborem pramenů, k nimž přistupovala náležitě kriticky. Práce je dobře strukturovaná.

**Závěr:**

Práci Terezy Svobodové považuji za velice zdařilou, a to jak z hlediska průběhu její tvorby, kdy jsem měla možnost sledovat, jak se profesionalizoval její výzkumnický přístup i prohlubovala znalost a pochopení studovaného tématu, tak i z hlediska samotného výsledného textu, který přináší do českého prostředí jedinečnou empirickou evidenci i metodologickou inspiraci. Vůči práci mám sice dílčí námitky týkající se nedotaženosti části interpretací, ale ty v celkovém hodnocení považuji na marginální. Práci oceňuji rovněž za to, že se vyhýbá schematizaci a nemístnému hodnocení v analytické části, ale přitom si ponechává charakter angažované vědy (autorka zdůvodňuje, proč považuje genderovou rovnost ve vzdělávání za správnou a v závěru diskutuje opatření, která by k ní mohla vést).

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

V Praze, 20. 5. 2009